

**GƏNC MÜƏLLİMLƏRİN PROBLEMLƏRİ
ПРОБЛЕМЫ МОЛОДЫХ УЧИТЕЛЕЙ
PROBLEMS OF YOUNG TEACHERS**

UOT 376.1

**GƏNC MÜƏLLİMLƏRİN PEŞƏ FƏALİYYƏTİNDƏ QARŞILAŞDIĞI
ÇƏTİNLİKLƏRLƏ MÜBARİZƏ ÜSULLARI**

Şəfəq İslam qızı İslamova

Azərbaycan Dillər Universitetinin baş müəllimi

ORCID: 0009-0004-0546-3220

E-mail: sh.islamova@mail.ru

Açar sözlər: *motivasiya, mentorluq, texnoloji resurslar, online resurslar, təlim strategiyası, prioritetlər, stress səviyyəsi.*

Ключевые слова: *мотивация, наставничество, технологические ресурсы, онлайн-ресурсы, стратегия обучения, приоритеты, уровень стресса.*

Key words: *motivation, mentoring, technological resources, online resources, learning strategy, priorities, stress level.*

Gənc müəllimlərin peşə fəaliyyətində qarşılaşdıqları çətinliklər və bu çətinliklərlə mübarizə üsulları müxtəlifdir. Bu çətinliklər müəllimlik fəaliyyətinin ilk illərindəki təcrübə çatışmazlığı, sinfin idarə edilməsi problemləri, motivasiya əskikliyi və ya iş yükünün ağırlığı, rəhbərlik və mentorluq əskikliyi, həmçinin texnologiya və resurslardan istifadə ilə əlaqədar yaranan çətinlikləri əhatə edir. Bu problemlərin hər biri ilə mübarizə üsullarını daha ətraflı şəkildə araşdırmaq və çətinliklərin həlli yollarını aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar:

— Gənc müəllimlər təcrübəsiz olduqları üçün dərslər planlaşdırma, sinfin idarə edilməsi və təlim strategiyaları sahəsində çətinlik çəkə bilirlər. Müxtəlif yaş qruplarından olan şagirdlərin fərqli mənəvi ehtiyaclarını və davranışlarını idarə etmək və onlara uyğun tədris metodları tətbiq etmək təcrübə tələb edir. Bu, həm onların dərslərinin keyfiyyətinə, həm də şagirdlərin uğurlarına təsir edə bilər [4, s. 127].

— İlk illərdə müəllimlər ağır dərslər yükü və stresslə üzləşə bilər ki, bu da onlarda motivasiyanın azalmasına səbəb ola bilər. Sınıfdə nizam-intizamı təmin etmək, şagirdlərin diqqətini dərslə yönəltmək və onların motivasiyasını yüksək saxlamaq müəllim üçün böyük bir sınaqdır. Müxtəlif dərslər planlarının hazırlanması, sınıfdəki vaxtın idarə edilməsi, ev tapşırıqlarının yoxlanılması və digər peşə vəzifələri müəllimlərin yorulmasına və onların işə olan həvəsinin azalmasına səbəb ola bilər. Bu hal, sınıfdəki ümumi mühitə və təlim prosesinə güclü təsir edə bilər.

— Təcrübəli müəllimlərdən və ya rəhbərlikdən dəstək almaq adətən çətin ola bilər. Təcrübəli müəllimlər və rəhbərlərdən mentorluq məsləhəti almaq, gənc müəllimlərin çətinliklərin öhdəsindən daha asan gəlməsinə çox kömək edir. Müəllimlərə peşəkar məsləhət və dəstək verən mentorların olmaması onların peşəkar inkişafını ləngidə və onların özlərini tək hiss etmələrinə səbəb ola bilər [3, s. 233].

— Peşəkar dəstək qruplarına və uyğun sosial şəbəkələrə qoşulmaq, təcrübə paylaşımı etmək

emosional dəstək üçün faydalı ola bilər. Müəllimlər üçün yaradılmış yerli və beynəlxalq şəbəkələrdə iştirak etmək, təcrübə mübadiləsi və peşəkar əlaqələrin qurulması baxımından əhəmiyyətlidir. Bu qruplar müəllimlərin təcrübələrini bölüşməsinə, yaranan çətinlikləri birlikdə müzakirə etməsinə və birgə həll yolları tapmasına kömək edir [2, s. 236].

— Gənc müəllimlər üçün davamlı təlim və peşə inkişafı proqramlarına qatılmaq, onların bilik və bacarıqlarını artırmalarına kömək edir. Bu proqramlar müəllimlərə təlim metodları, sinif idarəetməsi və şagirdlərlə səmərəli ünsiyyət qurma haqqında daha çox məlumat verir. Müəllimlər üçün xüsusi hazırlanmış seminarlar, kurslar və dərnəklər onların öz təcrübəsini artırmağa və peşəkar bacarıqlarını təkmilləşdirməyə kömək edir.

— Özləri barədə həmkarlarının rəyini almaq, özlərini davamlı olaraq düzgün qiymətləndirmək və inkişaf etdirmək üçün vacibdir. Gənc müəllimlərin dərs metodlarının və tədris üsullarının digərləri tərəfindən müntəzəm olaraq qiymətləndirməsi, onların öz zəif tərəflərini müəyyən etmələrinə və təkmilləşdirmələrinə kömək edir. Özləri haqqında rəy almaq müəllimlərin şagirdlərlə daha yaxşı ünsiyyət qurmasına və onların ehtiyaclarını daha yaxşı anlamasına da imkan yaratmış olur.

— Dərs yükünü və vaxtı düzgün balanslaşdırmaq üçün vaxt idarəetmə strategiyalarını öyrənmək vacibdir. Müəllimlər üçün vaxt idarəetmə təlimləri və resursları mövcuddur ki, bunlar onların dərs planlaşdırma və digər peşə vəzifələrini daha effektiv şəkildə yerinə yetirmələrinə kömək edir. Prioritetləri müəyyənləşdirmək və işləri daha səmərəli şəkildə idarə etmək müəllimlərin stres səviyyəsini azaldır və onların işdən məmnunluğunu artırır [8, s. 156].

— Müasir təhsil texnologiyaları və onlayn resurslardan istifadə etməklə dərs prosesini daha maraqlı və effektiv etmək mümkündür. Müəllimlər üçün nəzərdə tutulmuş onlayn platformalar və tədris resursları onların dərs planlaşdırma, tədris materiallarının hazırlanması və şagirdlərin qiymətləndirilməsi prosesində kömək edir. Texnologiyadan səmərəli istifadə etmək, həm də şagirdlərin tədris prosesinə olan marağını artırır və dərs prosesini daha interaktiv edir. Lakin yeni texnologiyalara uyğunlaşmaq və onlardan dərs prosesində səmərəli şəkildə istifadə etmək bəzi müəllimlər üçün çətin ola bilər. Bu zaman müasir təhsil texnologiyaları və resurslardan səmərəli istifadə etmək üçün əlavə təlimlər tələb oluna bilər [7, s. 197].

Bu üsullar, gənc müəllimlərin öz peşə fəaliyyətində qarşılaşdıqları çətinliklərin öhdəsindən gəlmək və uğurlu bir müəllim karyerası qurmaq üçün əhəmiyyətli addımlardır. Gənc müəllimlər, bu çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün lazımı dəstək və resurslarla təmin edildikdə, tədris prosesində daha effektiv və inamlı ola bilərlər [5, s. 204].

Problemin aktuallığı. Gənc müəllimlərin peşə fəaliyyətində qarşılaşdığı çətinliklərin tədqiqi və bu çətinliklərin aradan qaldırılması üsullarının öyrənilməsi hazırkı dövrdə təhsil sahəsi üçün xüsusi aktuallıq kəsb edir. Müasir təhsil sistemi sürətlə dəyişən sosial, texnoloji və pedaqoji tələblərlə qarşı-qarşıya qalır və bu şəraitdə gənc müəllimlərin peşəkar inkişafı, həmçinin onların gündəlik iş mühitində üzləşdikləri problemlərin həlli prioritet məsələlərdən biri kimi qəbul olunur. Məqalə - gənc müəllimlərin qarşılaşdığı çətinliklərin səbəblərini və bu çətinliklərin aradan qaldırılması üçün mümkün üsulları ətraflı şəkildə tədqiq edir. Eyni zamanda, təqdim olunan araşdırma nəticələri təhsil siyasəti və strategiyalarının formalaşdırılmasında rəhbər rol oynaya bilər. Belə yanaşma təhsil prosesinin daha keyfiyyətli və səmərəli şəkildə təşkil olunmasına imkan yaradacaqdır.

Problemin elmi yeniliyi. Bu məqalədə gənc müəllimlərin peşə fəaliyyətində və şəxsiyyətlərində mövcud olan psixoloji parametrlərin tədqiqinə yeni bir yanaşma təqdim edilir. Müasir təhsil sistemində gənc müəllimlərin psixoloji vəziyyəti və peşəkar çətinlikləri üzərində aparılan araşdırmaların sayı məhdud olduğuna görə bu mövzunun daha dərinlən araşdırılması böyük əhəmiyyət daşıyır. Tədqiqatın yeniliyi ondadır ki, müəllimlərin yalnız peşəkar fəaliyyətləri deyil, eyni zamanda onların şəxsi xüsusiyyətləri və bu xüsusiyyətlərin iş mühitinə təsiri sistemli şəkildə təhlil edilmişdir. Bu yanaşma, təhsil müəssisələrinin rəhbərlərinə və təhsil siyasəti ilə məşğul olan qurumlara gənc müəllimlərə dəstək olmaq üçün daha məqsədyönlü strategiyalar hazırlamağa kömək edir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Bu məqalə gənc tədqiqatçılar və tələbələr üçün çox faydalı olmaqla yanaşı, onların akademik inkişafında və peşəkar bacarıqlarının təkmilləşdirilməsində dəyərli bir mənbə rolunu oynayacaqdır. Gənc müəllimlərin öz peşə fəaliyyətlərində qarşılaşdıqları çətinliklərin və bu çətinliklərin aradan qaldırılması yollarının dərinlən öyrənilməsi, təhsil sahəsində çalışanların gələcəkdə daha hazırlıqlı, təcrübəli və innovativ yanaşmalar sərgiləmələrinə şərait yaradacaqdır. Məqalə yalnız mövcud problemlərin təsvir olunması ilə kifayətlənmir, eyni zamanda gənc müəllimlərin müxtəlif iş mühitlərində qarşılaşdıqları çətinlikləri aşmaq üçün səmərəli strategiya və üsulları da təqdim edir. Belə yanaşma gənc müəllimlərin gələcəkdə öz sahələrində uğurlu karyera qurmasına və yeni nəsil üçün daha keyfiyyətli təhsil mühiti təmin etməsinə kömək edəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Ağayeva K.C. Sosial-əxlaqi davranışın təhlili. Bakı: Sabah nəşr, 2007.
2. Babayeva.Ş.R., Həsənova.M.F. Sosial psixologiya. Bakı: ADPU-nun nəşri. 2019, 338 s.
3. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Sosial psixologiya. Bakı: Qapp-Poliqraf, 2003, 356 s.
4. Əlizadə Ə.Ə. Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri . Bakı, 2004.
5. Seyidov S.İ., Həməzəyev M.Ə. Psixologiya. Bakı: 2007, 626 s.
6. Dreikurs, R. & Soltz V. Children the Challenge. New York: Hawthorn Books – 2016.
7. Ehrenwald, J. The History of Psychotherapy: From healing magic to encounter. Northvale, NJ: Jason Aronson Inc. – 2011.
8. V.V. Boyko. Educational Psychology. Pearson Edu. Comp. – 2000.

Ш.И. Исламова

Методы преодоления трудностей, с которыми сталкиваются молодые учителя в своей профессиональной деятельности

Резюме

Трудности с которыми сталкиваются молодые педагоги в своей профессиональной деятельности, и методы борьбы с этими трудностями различны. Эти проблемы включают отсутствие опыта в первые годы преподавания, проблемы управления классом, отсутствие мотивации или большую рабочую нагрузку, отсутствие руководства и наставничества, а также проблемы, связанные с использованием технологий и ресурсов.

В данной статье более подробно рассмотрены способы борьбы с каждой из проблем, а способы решения затруднений изложены в правильной форме.

Sh.I. Islamova

**Methods for overcoming the challenges faced by young teachers
in their professional activities
Summary**

The challenges that young teachers face in their professional lives and the ways they deal with them are diverse. These challenges include lack of experience in the early years of teaching, classroom management problems, lack of motivation or workload, lack of guidance and mentoring, and difficulties related to the use of technology and resources. This article examines the ways to deal with each of these challenges in more detail and summarizes the solutions to the challenges in a concise manner.

Redaksiyaya daxil olub: 23.01.2025